

Előfizetési díj.

Vidékekre postán vagy helyben házhoz hordva:	
Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy hónapra	1 „
Vidékről egy hónapra előfizetést nem fogadtunk el.	

Egyes szám ára 5 kr.

Legyenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás:

Belkirály-utca szeglet tencsin-vár 7. szám hová a lap szellemi részét illető közlemények címzendők.

Az értékes cikkek díjazatnak.

Késziratok nem adnak vissza.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott garmond sor vagy anna tere 6kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 80kr Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bácsban: Oppelk Alajos (Wollzeile 22). Haase stein et Vogler Wien Wallfischgasse Nr. 10.

Nyilttérli cikke

garmond sora után 25 kr. fizetendő

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET”

politikai és közgazd. napilap

1874. második fél évi folyamára.

„KELET” előfizetési ára:

gy. évre	12 frt.
félévre	6 frt.
negyedévre	3 frt.
gy. hónapra	1 frt.
egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavarok elkerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadtunk el.

Az előfizetési pénzek, legszívesebben postai utalvánnyal kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után szívetpéldánnyal szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Moldova ipara.

Romániával eszközözendő vasuti csatlakozásaink az eszmének megpendítése óta szép eredményeket keltettek egész hazánk, de különösen az erdélyi részek iparának felvirágzása miatt. Századok óta a külföldi iparnak nyakunkra nőtt igája alatt nyögünk. A míg mi nyugatot védelmeztük szívünk vére árán, annak nyelmes alkalmá volt ipara nagy jövőjének megvetni alapjait; a később következett szomszédos gyámkodás, tudjuk, mily következetes volt saját érdekeihez; a míg mi gazdasági életünk rendszeres elfojtását tűrtük, körülöttünk a jó szomszédok mind megizmosodtak karban s általa vagyonban s most már midőn politikai tekintetben felszabadultunk, gazdasági tekintetekben még folyton szomszédunk körmei szert vergődünk. Ha van eszköz, mi kiszabadíthatna bennünket a polyp karjaiból, az csak egy új pacz teremtesse lehet, hol a mi fejletlenebb árunk is vevőre találjanak. E piacnak oként ajánlunk Moldv.-Oláhország s csak a összeköttetés szükséges hozzá, hogy azzá is legyen. Moldova minden tekintetben hátra van aradva mellettünk, ipara kezdetleges s ha megadjuk magunkat őrizni azon könnyű eshetőség, hogy a német ipar hazánkon keresztül oda nyomul, legszebb kilátásokkal lehetünk hatás iránt, melyet a Moldovával való összeköttetés fog eszközölni.

A jassyi consul közelebből bocsátotta ki a jelentését. E nagy fontosságú jelentésből szükségesnek találjuk tárgykunkra nézve átvenni a következőket:

A

„KELET” TÁRCZÁJA.

A tanár.

Regény.

Irtá: Currer Bell.

Eyre Jane, Shirley stb. szerzője.

Huszonkettődik fejezet.

(Folytatás.)

Lehajoltam, hogy megvizsgáljam a czimzetet. Ez állt rajta „Crimswort W. urnak — — — — —”

Ez egészen zavarba ejtett, hanem gondolva, hogy a legjobb mód lesz felvilágosítást nyernem, ha megkértem mit foglal magában a csomag, felmetszeltem a köteleket s levettem fedelét a ládának.

Egy nagy zöld burkolat két oldalt gondosan zavarva rejté el még el előttém tartalmát; felszáván a varrást tollkésémmel, valami aranyos csillagot a nyíláson elé, midőn deszkát s burkolatot kivoltam, egy nagy testemnyit emeltem ki pompás nyozott rámban; egy székre állítva úgy, hogy

A gazdasági iparok, ugymond a konzul jelentése, Moldvában nagyon kezdetlegesek. Bir Moldvország számos pálinkafőződével, melyek évenként 8 — 9 millió frankért állítanak elő szeszt. — Posztógyár csak egy van az egész országban t. i. Neamţban, mely Kogalniceban Mihály tulajdona. Ez is azonban már évek óta megszüntette működését. — Valamennyi a háztartásra szükséges kelmét, ingét, törülközőt, ágyneműt stb., a parasztság szövik és fonja, ugyszintén a szőnyegeket is, melyek külföldön nagy tetszésnek örvendenek. — Ruménia ipara tulajdonlag házi ipar és kötféle, t. i. falusi és zárdai. A zárdákban, jelesül a nőzárdákban különféle kézművek készülnek, jelesül posztó, gyapjú szövetek, szőnyegek és himzések. — Moldvország főterménye a gabona, mely jelentékeny kiviteli cikket képez és melynek fő közlekedési eszköze a Duna. A gabonakivitelnek főiránya Konstantinápoly, Nagybritánia, Franciaország, Olaszország és Oroszország, míg a kivitel az osztrák-magyar monarchiába és Németországba csekélyebb, miután ide a gabona a galaczi és ibraeli kikötőktől távolabb eső helyiségekből az ország bensejében közlekedő vaspályákon szállítatik. A forgalom az országban mindazonáltal még nem érte el azon magasságot és lendületet, melyre roppant gabonakészlete folytán tulajdonképen képes volna. Mert míg egyrészt a Duna mellékfolyóinak szabályozása nélkül a szállályokon és bárkákon való szállítás felette veszélyes, s így e részben sok tenni való volna, másrészt a pályaforgalomra nézve az országutak kijavítása is szükséges, hogy a szállítmányok az időjárástól függetlenek legyenek. — A kivitel értéke és iránya a természetmenny szerint változik. Dus természetben mindaddig Nagybritánia indított számos hajót, hogy Ruménia, illetőleg Moldvország gabonárait kiürítse. — Középszerű termésnél, mint p. az utolsó években az árakra nézve versenyzés mutatkozik és a gabonakészlet származási hely szerint Franciaországba, részint pedig az osztrák-magyar monarchiába vagy Németországba vitetik. — A bécsi közkiállítás óta több helybeli kereskedő oly árakat, melyeket azelőtt Franciaországból szállított, jelenleg monarchiánkból hozat. Ide sorozhatók bór és bőr-árak, gyapot- és gyapjúkelmék, kevert kelmék, árak alpacából és kínai-ezüstből, ezüstárak, divatcikk-ek, szalma és nemezkalapok, apróárak stb.

Az osztrák magyar monarchia Ruméniába évenként 115—120 millió frank értékben szállít árut. A forgalom részletei 1873-ról a következők: bőr-, gumi- és prémárak 11.907.000 frank, műszerek, gépek, rövidárak 29.088.080 frank, szőtt- és kötöttárak 34.457.640 frank, fémárak 10.501.600 frank, csont-, fa-, üveg-, kő- és agyagárak 8.208.040 frank, vegyszeti termények, fest- és gyúárak 5.404.000 frank, papír és papírárak, serteárak 5.290.920 frank, gyarmatárak és déli gyümölcs 3.187.500 frank, tűzelési-, építési- és egyéb segédanyag 2.606.280 frank, száraz- és vízijármű 1.771.200 frank, gyógy-szerárak, illatárak 1.283.040 frank, italok és ételárak 972.720 frank, fémek 879.984 frank, irodalmi és műtárgyak 874.800 frank, halak 707.400 frank, kerti és mezeti termény 400.120 frank, állati termény 378.000 frank, fonal 304.800 frank, szőtt és

az ablakból jó világitást nyerjen, hátra léptem pár lépést, feltettem szemüvegem s úgy szemléltem a képet sötét kék ég, nehéz komor felhőktől félig elfedve, s távolban látszó sűrű faoportozat, igen előnyösen emelt ki egy halvány gondolkodó női arcot, puha, sötét, csaknem a sötét felhőbe elvesző hajfürtökkel, s nagy komoly szemével értelmesen tekintve enyémbe; keskeny arcát kis finom kezeire támasztá; egy sál, művészi redőzve, karcsu termetét félig elfedte, félig kiemelte.

Egy leselkedő, (ha lett volna ilyen a szobában) tiz percznyi néma bámulás után, e szót hallhatta volna ellebbezni ajkaimról: „anyám!”

Lehet, hogy többet is mondottam volna, de engem az első kiejtett hangos szó azonnal öntudatra ébreszt; eszembe juttatja, hogy csak a bolond emberek beszélnek hangosan s aztán inkább magamban gondolom ki magán beszédemet, mint hogy ki is mondjam.

Hosszas időn át gondolkodtam már így magamban, s hosszas időt át szemléltem e lelkes arc képmét, finomságát és oly nagyon szomorú kifejezését e szép sötét szemeknek, ez ésszerű és erőteljes homlokot s a ritka mély érzésre mutató komoly szíjat, midőn tekintetem egy a kép és ráma között illesztett papírdarabon akadt meg. Csak ekkor kérdém magamtól, vajon ki küldte ide e képet? Ki gondolt rá, ki volt az, ki megmentvén azt az általános hajótörésből, most átadja és gondjai alá helyezé, legtermészetesebb örvények?

kötöttárak 232.200 frank, zsiradékok és olajok 145 ezer 800 frank, összesen 118.601.124 frank.

A mint ezekből látszik a kivitel monarchiánkból már is jelentékeny, csak hogy e nagy összegben legtöbbet Ausztria, sokkal kevesebbet a Kínághágon túli Magyarország és legkevesebbet vagy talán éppen semmit sem szerepelnek benne az erdélyi részek, holott úgy tudjuk, hogy mi Moldovához legközelebb esünk s legjogosabban volnánk hivatára, hogy iparcikkkel ellássuk. Miként kívánhatnók azonban, hogy Moldovában tért foglaljunk, midőn délről a Duna kerül meg bennünket, északról a ravaszul kiszámított bukovinai vasut fejük felett hatol megrakodva Ausztria áruival Moldovába? A brassói csatlakozás lesz legelső hivatva, hogy szándékosan kimesterkélt zsidbadt állapotjából a mi iparunkat is felrázza. Bizunk is Románia szavatartásában, hogy a meghatározott időre elkészített a szerződésileg megállított vonalrész. Ezzel azonban ne véljük, hogy érdekeink minden tekintetben kiegyenlítést nyertek, a czelnak ezzel csak felelőn állunk, méltányos igényeink végkielégítést csak azon esetben nyerhetnek, ha a legrövidebb vasutvonal Pesttől Moldováig s onnan a Feketetengerig létesül, ez pedig nem lehet más, mint a Kolozsvártól Beszterczén keresztül vagy azonalól Jassyinak s onnan Oléssának tartó vasúttervezet létesítése. Ez derekon metszené a Csernovicztől Galaczig hatoló vasutat, mely ez idő szerint leginkább kijátssa keleti érdekeiben hazánkat.

A közlekedési miniszterium 1875. évi költségvetését a minisztertanács végleg helybenhagyta, és az a legközelebbi napokban meg fog jelenni. A „Pester Lloyd” a következőkben közli annak főösszegeit: A rendes költségvetésben előirányoztatott központi kezelés 293,780 forint, vasuti és gőzhajózási felügyelők. kormány-biztosok 179,030 forint, országutak kezelése 125,861 forint, karbantartása 3,281,449 forint, újak építése 490,000. Vízutak kezelése 36,069 forint, karbantartása 261,353 forint, új építése 874,778 forint. — Műszaki egységek kiképzése 6000 forint, vasuti tanfolyam 5000 forint, gőzhajózási téli iskola 2000 forint. Nyugdíjak 115,081 forint. Összesen 6,046,269 forint. E szerint a rendes szükséglet a folyó évinél 1,207,048 frittal kevesebb.

A rendkívüli szükségletben 5,517,065 frt van előirányozva, tehát a folyó évinél 6,806,100 frittal kevesebb.

A fedezet mint minden évben, csekély összegekből áll, melyek a vasutak felügyelete és egyéb kis bevételekből származnak.

Az előirányzat második része az államvasutakra és a gégyára vonatkozik. Az államvasutaknál központi kezelésre 758,000 frt, külszolgálatra 2 m. 055,700 frt, dologi kiadásokra 2,892,000 frt, a gégyárnál ált. költségekre 80,000 frt, a műhelyre 155 ezer forint, gyártásra 765,000, mindkét czimen tehát összesen 6,696,000 frt irányoztatik elő, vagyis 542 ezer 088 frittal kevesebb, mint a folyó évre.

Kivettem a papírt a szegletből, egy irat volt, következő tartalommal:

„Egy neme az ostoba gyönyörnek rejlik abban, ha az ember a gyermeknek befőtött, a bolondnak zörgött s a kutyának egy nagy darab csontot adhat. Az ember meglesz az által jutalmazva, ha látja, mint keni be arcát, kezé a gyermek, miként tör ki örömrivalgásban a bolond, mi még nagyobb bolondná teszi őt, mint valaha volt, és ha szemléli mint kerül felül a kutyatermesztet a csont látásánál az al-latban.

Az által, hogy Crimswort Vilmosnak visszaadom anyja képét, befőtött, zörgött, csontot, mindent együtt-tesen adok neki; mennyire sajnálom, hogy nem láthatom az eredményt; szívesen adtam volna még a hordárnak öt sillinget fizetésén kívül, ha a gyönyört is ki tudta volna eszközölni számomra.

H. H. Y.”

U. I. „On azt mondotta tegnap este, hogy ünnepélyesen tiltakozik az ellen, hogy többet is adósom legyen, mit gondol, vajon megkiméltém-e ezen fáradságtól?”

Ismét begöngyöltem a képet zöld takarójába visszahelyeztem ládájába, s miután áttemeltem hálószobámba, szépen betölttem az ágy alá, hogy színt se lássam. Örömmel meg volt mérgezve, szuró fájdalom foglalta el annak helyét; elhatároztam, hogy nem is nézek a kép felé, míg egészen le nem csillapodik a mérgem, míg csak nyugodtan nem tehetem azt,

A fedezet ugyanennyi. Az államvasutak tiszta jövedelme 2,404,000 frittal, a gégyaraké 70,000 forinttal van előirányozva, Az államvasutak rendkívüli kiadásaira 348,000 forint van felvéve, a folyó évinél 752,000 frittal kevesebb,

E szerint a közlekedési miniszterium jövő évi szükséglete 8,607,080 forinttal kevesebb a folyó évinél.

A kormány kebelében levő nézet-különbségekről szót nem rég az „Ellenőr.” A félhivatalos közlemények aztán e nézetkülönbségek kiegyenlített voltát jelentették, a nélkül, hogy részletesebb magyarázatokba mélyedtek volna. Most azonban az „Alföld” e sokszor igen jól értesült vidéki lap (az Andrássy-Lónyai privát levelezést is ez hozta napfényre annak idején) visszatér a kérdésre s előadja, hogy a tót-gymnasiumok és az erdélyi részi cenzus ügy valának a vitás pontok. Az előbbre nézve Bittó és Ghyecz tarták magukat, a magyarság érdekében, erősen „az erdélyi cenzus ügye pedig újabb magfontolás és próbaszámításoknak tartatott fenn, melyek — mint előre látható — a konzervatívok jogfosztó elmélete ellenében, a Deák-párt zóme, az ellenzék és a belügyminiszter által elfoglalt álláspont helyességét tüntetik föl. A kormány körében mindez ügyek ma már teljesen kiegyenlítették.” Nem tudhatjuk a „konzervatívok jogfosztó elméletére” nézve honnan fúj a szél, de mindenesetre legalább is sajtóságos, midőn látjuk, hogy ama kétes jogű „liberalis jogajándékozó elmélet,” melyet „a Deák párt zóme, az ellenzék és a belügyminiszter” védenek. Elvárjuk azokat a próba-számításokat s meglátjuk mennyiben fogják meggyöngíteni a mi próba-számításunkat, melyeket annak idején tevünk. Addig is legyen kijelentve, hogy minkent szűkebb hazánk ez élet-kérdésében, valamint egykor az ellenzék „jogfosztási” vádjai, úgy most e félhivatalos fraziskodás sem ijeszt vissza igazunk hangoztatásától.

Dr. Machik Béla egyetemi rector beszámoló beszéde.

(Vége.)

A lefolyt tanév történetének egyes mozzanatait kell még futolog vázolni, hogy annak meglehetősen teljes képét adjam.

A lefolyt tanév a tanügy terén támadt élénk mozgalom tekintetében mindig emlékeztető lesz.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatási miniszter úr által véleményes jelentésrelküldött közép- és főtanodai törvényjavaslatok közül az elsőre a bölcsészeti kar, az utóbbira mind négy egyetemi kar tanártestülete megítette indokolt javaslatát.

Ezeket kívül az orvosi és a bölcsészeti új szigorlati szabályok, külföldi tudori oklevelek notifikációja, a természettudományi szigorlatok, a jogi és a canonjogtudori szigorlati szabályok módosítása, a jog-és államtudományi szigorlatok új szabályozása, valamint a közegészségügyi törvényjavaslatok és bá-bátsati ügy s több közérdekű ügyben dolgozott egyetemünk, részint kezdeményezőleg, részint a n. m. miniszterium felhívására.

Ha Hunsden e perczben belép a szobába, azt monddtam volna neki, „nem vagyok önnek adósa semmivel, nem egy kis fillérrel sem, mert sértő szavakban vette ki fizetését!”

Egész az idegességig nyugtalankodva a miatt, hogy ne legyenek hosszasan e bizonytalan helyzetben, mihelyt reggeliztem, azonnal ismét Vanderhuten urhoz indultam, amár alig reménylém őt otthon találhatni, mivel csak egy hét telt volt, első látogatásom óta, hanem legalább gondoltam, tán meg tudom mikor érkezik vissza utjából; jobb eredmény fogadott mint reményltem, mert amár a család még mind Ostendében mulatott, Vanderhuten ur éppen az napra átyott volt Brüsszelbe ügyleti dolgok végett. Egy őszinte, de esendes vérmérsékű egyén nyugodt szívéllyességgel fogadott.

Még nem ültem vele öt perczig együtt irodájában, midőn már oly nyugodt kellemes érzés fogott el, oly otthoniasan éreztem magam vele szemben, mint idegenekkel nagyon ritkán. Magam is elbámultam e nyugalmam és higgadságom felett, mert a végén is egy igen kellemetlen ügyben jöttem ide — t. i. kegyet kérni ki másoktól.

Kérdeztem magamtól, mi lehet alapja e nyugalmomnak — féltem, hátha ingatag és csalékony az. De csakhamar sikerült egy pillantást vetnem ez alap mélyébe s meggyőződtem tökéletes szilárdságáról; most már tudtam hányadán vagyok.

(Foly. köv.)

Az egyetemi adminisztrációt nem kis mértékben foglalkoztaták az építési és átalakítási munkálatok, melyek eredményeként sajnos nem említhetők fel tulajdonképeni alapjából új építményeket, mire egyetemünknek annyira szüksége lenne, hanem csak a meglévő, elégtelen építmények annyira-mennyire használhatóvá tételét. Így a könyvtári és éremtári helyiségekben végzett átalakítási és butorozási munkán kívül meg kell érintenem, hogy az államorvos-tani intézet célszerűbb berendezése tekintetéből átalakított, az ásványtan, valamint az állattani intézeti dolgozókhöz javítási munkálatok tételtek, az egyetemi vegyintézet udvar parquiroztatott, az egyetemi épületben elhelyezett intézetek részére a gázvezeték kiépített, továbbá — s ezt legelő kell vala említenem — az első egyetemi évknek a kezdet nehézségeivel küzdő tájékozatlan ügykezelése által annyira összebonyolodott vízvezetési ügy rendeztetett, maradandó emlékeként rector t. Schulek Vilmos elődöm fáradhatlan, különös ügyességű kormányzatának; végül az egyetemi épületek alkalmasabbá tételére többirányban tervek készítettettek, szóval minden megtétele a tanítás szükségének fedezésére, a mit az egyetem szerényre mért budgetje megengedett.

A most vázolt eredményekben foglalható össze egyetemünk múlt évi története; a ki a tanterők mérsékelt számát, de főleg az egyetemi intézetek szerény viszonyait tekintve veszi, nem fogja azokat kicsinyelni; elég legyen e tekintetben csak annyit felemlítenem, hogy míg a pesti egyetem kórodai élelmezés és gyógyszerre 27,000 frt dotatioja volt, míg a rectori pénztár 20,000 frt dotatioja szintén nagyrészt az orvosi kar szükségleteire fordították s az orvosi és természettudományi intézetek ezeken kívül 25,000 frt emésztettek fel, addig a mi új, fel nem szerelt egyetemünk orvosi és természettani intézeteinek összes felszerelési dotatioja csakis 20,000 frt s például a belgyógyászati, sebészeti, szemészeti kórodák szükségleteire ez évben összesen csak 1941 frt adatik ki s nem egyedül egyetemünkön fordul elő az anomalia, hogy a klinikán a betegek nem ingyen vételnek fel. Az ország szomorú pénzügyi helyzetére történik rendesen, ha egyetemünk állapotának javításáról van szó, hivatkozás, de ekkor mindig eszünkbe jut a berlini egyetem alapítása a francia háborúk közepette, oly időben, mint nagy szellemi alapítója Humboldt Vilmos a királyhoz tett felterjesztésében mondá, midőn Németország egyrésze a háború által elpusztítva, a másik idegen nyelven, idegen hódító igája alatt görnyed azon helyes gondolat által vezérelve, melyet a tapasztalás fényesen igazolt, hogy a legnagyobb országos csapások idején van egy ága az állami életnek, melynek szükségletei bármilyen módon fedezendők s ez a közművelődés.

Mégis mind e nyomasztó viszonyok dacára egyetemünk életében azon öröndetes körülményt constatálhatom, miszerint hallgatóink intenzív szorgalmat fejtettek ki; és különösen kiemelendőnek tartom, hogy a külföldön elterjedt dolgozói gyakorlatot egyetemünkön is nagy buzgalommal üzték; nem mulasztatom el végre, azon kedvező körülményt felemlíteni, miszerint az egyes karok hallgatói közt természetes arány mutatkozik, és a bölcsészeti és természettudományi karok hallgatói az összes hallgatóságnak egy negyed részénél nagyobb számát kifejezik, és már is elérik ama számot, a mennyi a pesti egyetemen, 1864-ben volt, dacára az egyetem százados, régi fennállásának.

Hozzá kell még tennem a lefolyt év történetéhez, miszerint egyetemünk az európai egyetemek társaságában a tanács felterjesztésére a lefolyt évben lón a külügyminisztérium által benutatra, mit a külföldi egyetemek nyomtatványaik megküldésével viszonzottak, a páviai még ezenfelül különösen szíves testvéries üdvözlöt küldve, a tudományunk egyetemünk alapításával nyitott új hajléka fölötti

A meteorok helyzete naprendszerünkben.

Tanári székfoglaló beszéd.

Tartotta: **Pál Károly**, m.-vásárhelyi ref. tanár
1874. sept. 5.

(Folytatás)

Most már általában el van fogadva azon nézet, melyet Schiaparelli, Le Verrier, Weisz és mások legújabb vizsgálatai minden kétségen kívül helyeztek, hogy ezen tüzes meteorok többnyire kekemény, néha pedig több mázsa súlyos törmelék tömegek, melyek mint megannyi bolygók forognak a nap körül s ezen forgásuk közben nagyon közel jutván földünkhez, ennek vonzási körébe esnek s a föld légkörében szenvedett elentállás miatt az összes nyomot levégőben izzóvá válnak s elégnak.

A vegyontás kimutatta azon meteorokra nézve, melyek mint meteorokévek időkig, részben el nem égett állapotban hullottak le földünkre, hogy minden alkatrészeik földünkön is előjönnek és hogy azon alakban és összeköttetésben, melyeket azok a földön szoktak alkotni; de viszont mindazon vegytani elemek, melyeket mi a földön ismerünk, még eddig a meteorokon kimutathatók nem voltak, így különösen az arany és ezüst. Többnyire termésvasból állanak, különböző kovagokkal

örvénben; mit különösen felemlíteni kedves kötelességemnek ismertem.

Ugyancsak a múlt évben volt egyetemünk először küldöttségek által képviselve, ezek egyikének ama szerencse jutott, ifjú egyetemünk hódolatát urunk királyunk I. Ferencz József ö cs. és apostoli kir. Felsége legmagasabb színe előtt uralkodása huszonöt éves jubileuma alkalmával tolmácsolni; a másik pedig Dr. Rokitsky Károlyt, a bécsi egyetem hírneves körbonttan tanárát üdvözlötte tanári jubileuma alkalmából.

Legvégül pedig a kegyelet szép kötelességét kell teljesítenem, midőn azok tényeit sorolom fel, a kik egyetemünk keretén kívül állva, még is annak felvirágzására nemes lelkű alapítványai és adományai által közrehatottak.

Kibédy Biasini Domokos ur az egyetem megnyitása alkalmával tett 200 frtos alapítványa növelési céljából az imént lefolyt tanév elején újabban 200 frtot küldött be urbéri könyvekben az egyetem az időszerinti rectorához, melynek kamatai szintén a jog és államtudományi karban osztandók ki.

Koncz Juliánna özv. Mártonffy Gergelyné urnő végréndelésében 2000 frt alapítványt tett, mely halála után három évvel fizetendő le örökösei által egyetemünk részére, a hol Mártonffy Koncz alapítvány néven kezelendő s kamatai évenként a legszorgalmasabb Mártonffy vagy Koncz nevű növendék részére, s esetleg ha ilyenek nem volnának, a legérdemesebb szegény sorsu tanuló részére osztandó ki ösztöndíjúl.

Az egyetemi tanács mindkét alapítványt elfogadta s az alapítóknak nemes tettükért köszönetét fejezte ki.

Egyetemünk történetében ragyogó betűkkel leírt feljegyzve az a szép és nagy cselekvény is, melylyel Kolozsvár szab. kir. város egyetemünk javára tett évi 1200 frtos pályadíj alapítványával nevét megörökítette.

Az alapítvány a lefolyt évben az egyetem rendelkezésére bocsátottat s a pályázat kihirdetettét, eredményéről legközelebb nyereándunk értesítést. Végül rectori elődöm dr. Schulek Vilmos ur, az egyetemi kör javára 100 frt adományt, a szemészeti kórodai betegápolási alapjának kezdeményezésére 300 frtot tett alapítványul.

Legyen itt e két cselekvény a többi érdemeivel a kegyelet melegevel felemlítve.

És most a lefolyt tanév sikeréért első sorban egyetemi tanártársaim fogadják köszönetemet.

Fogadják a segédhivatali személyzet elismerését a lefolyt tanév hivatali ügyeiben tanúsított buzgalmaért.

Köszönetet mondok a bennem helyezett bizalomért melynek, vajha sikerült volna megfelelnem, letezem a művelődés történetében annyi ragyogó név által díszes méltóságot, s felhívom nagyságos Finály Henrik tanár urat, a folyó tanév választott rectorát, foglalja el helyét az egyetem élén, vezérelje azt sokoldalú tudományossága fáklyájával s engedje azon őszinte meghajomtatolmácsolni, hogy számadása, melylyel most elfogalandó székét elhagyandja, eredményekben sokkal gazdagabb, fényesebb legyen, mint az, a melylyel én attól elbucsozhattam.

Keleti ügyek.

Konstantinápoly, oct. hó elején 1875.

Kellemetlen ügy került napirendre, mely váratlan bonyodalmakkal fenyegeti a Porta és Románia közti viszonyokat.

Egy galaczi csapárszékben nemrég verekedés támadt. A helyi rendőrség közbe jött. A verekedés egyik okozója éppen nem retten meg a közbiztonság óráinak megérkezén. Törrel fegyverkezve fenyegetőzött és meg is sebzett közülök, de nagyon könnyen.

keverve, a vassal mindég nickel, néha kobalt, réz, zinn és chrom is van társulva; a silicátok között gyakran előfordul olivin és angit, melyek főleg vulcanicus közetekben gyakoriak. Ezeket kívül az eddigelő vegyelemzett meteorokban még éleny, könny, szény, kén, phosphor, aluminium, magnesium, calcium, natrium, kalium, mangán, titan, olom, lithium és strontium is találtatott.

Mintán a vas természet állapotában mihielyt éleny-nyel érintkezni, rögtön oxydálódik, azon körülmény, hogy a meteorok vasa oxydálatlan azaz természetben jelenkeznek, arra mutat, miszerint sehol azon régiókban, melyeket a meteorok földünkre jutásukig átutaztak, éleny nincs. A hol pedig éleny nincs, ott víz és levegő nem existálhat, mintán ezek összetételében az éleny oly fontos tényező. Ennélfogva egész bizton következtethetjük, hogy a meteorok hosszú vándorlások folyamán alatt sehol olyan régiókra nem akadtak, melyekben mi emberek megélhetnénk, mintán víz és levegő a mi existenciánk nélkülözhetetlen feltételei.

A meteorok eredetére nézve különböző conjecturák voltak eleitől fogva forgalomban. Csekély utángondolással be lehetett látni, hogy azok nem képződhetek pusztán a levegőben, mielőtt leestek volna: a földi tűzhányók nem dobhatták föl a légkörbe, ezért tehát sokan és sokáig a hold tűzhányóiból származtatták, noha ez ideig még holdbeli vulcánt tevékenységében senki sem observált. Több mathematicus kimutatta, hogy egy oly test, mely a

Ez pedig rögtön kívánta kardját és a megtámadót abban a helyben leszúrta. Azonban az ekép megölt egyen török alattvaló volt és mi több muhamedanus. A rendő a román törvényszék elé került, hol kiderült, hogy csekély ellenállásban volt, nem érvén még el az eme hivatalra megszabott kort. A mi a bünesset illeti, a törvényes önvédelem esete nyilvánvaló lévén, a törvényszék csak néhány havi fogságra ítélte az őrt. A török kormány annak idejében nem tett semmi órást az eljárás ellen.

Nem sokára ezután a román rendő kiállván büntetését, török földre ment, hová ügyei szólíták. Itt azonnal elfogatott a helyi hatóság által, majd a büntető törvényszék elé idézték, mely egyesek tekintet nélkül a román bírál által hozott előbbi ítéletre, az ügyet újból felvette és a rendőügyneköt török alattvaló megöléséért több évi sánczmunkára ítélte.

Hasonló eset történt majdnem ugyanaz időben. Csempészek, török alattvalók, román határőrök által rajta kapottak, midőn éppen árukat valának behozandók a román földre. Harczra került a sor s egy határőr megölt egy dugárust. A román törvényszék elé szólíttatván, az őt felmentették. Később Rustukba kellett utaznia. Itt a török hatóság által elfogtatva törvényszék elé állíttatott és török alattvaló megöléséért öt évi sánczmunkára lett ítélve. Ghica herceg, a Dunafejedelemségek konstántinápolyi ügyek-rendeletet vett kormányától, hogy órást tegyen a magasportánál s erőlyesen követelje, hogy a két román szabadon bocsátassék és jelentékeny kárpótlási összeggel kártalaníttassék. Ezen magában is könnyes ügy még bonyolultabb lett a Ghica herceg és a Porta közt váltott levelezések folytán. Románia képviselője helytelenül írja, hogy a török hatóságoknak semmi joguk sincs arra, hogy idegen földön elkövetett vétség vagy bünesset elítélésébe elegyedjenek. Tövéds ez állítás, mert a Dunafejedelemségek adózók, ennél fogva területük nem tekinthető idegen földnek. Ghica herceg állítása oda módosul, hogy a fejedelemségekkel kötött egyezmény ugyan elismeri az uralkodó fejedelem jogát, hogy a polgári, kereskedelmi és büntető törvénykezést kezelje, de azért nincs oly ügy, melyre nézve a román hatóság ítélete végleges volna, mindenben a végső fellebbezés és a jóváhagyás a suverain kormány törvénysekeit és politikai hatóságait illeti.

Ezen egyezmény ugyane kormányval kötött, nem lehet tehát felfogni, hogy ma mint sérteti meg ő maga. Különben a magas porta nem volt szerencsésebb feleletében, mint Ghica herceg az ügy előadásában. Amaz követelte, hogy a török törvénysekek ítéletei érvényben maradjanak azon körülménynél fogva, miszerint a fejedelemségek a török birodalom területének kiegészítő részei. Késégekivül; azonban van Romániának alkotmánya, melyet tollvonással megsemmisíteni nem lehet.

A dolgot így áll. Nagyon megbízható értesülés szerint a román kormány el van határozva, hogy ha a Porta az elítéltek szabadon bocsátatása ügyében megmarad tagadó válaszában — képviselőjét Konstantinápolyból visszahívja. Sőt el volna tökélye, a Portának fizetendő adó rovására kárpótlást juttatni a török törvényszékek által elítél román alattvalóknak. A mint beláthatni, az ügy nagyon fontos és még komoly bonyodalmakat idézhet elé, ha az európai hatalmasságok nem vetik közbe magukat.

M.

BELFÖLD.

Székelly-Keresztur, 1874. okt. 10.

Tekintes szerkesztő ur!

Első levelem ez, melyet önhöz intézek, s fájdalom, ennek megírására sem találok eléggé gyászszavakat. Marosi Gergely, a helybeli unit. gym-

hold felületéről 7800 láb végygorsasággal dobattik föl, többé nem eshetik vissza, hanem a föld vonzaskörébe jut. Ezen végygorsaság azt, melyet legerősebb lövegeink eszközölni képesek, csak mintegy ötször mulván fölül, világért sem lehetetlen. Azonban meg kell gondolnunk, hogy azon meteorok, mely ily gyorsasággal dobattatván föl a holdról és függélyesen esnek a földre, itt másfél német mfd gyorsasággal mérköznek meg, míg a tűzgolyók valódi gyorsasága átlag 4—6 németmfdet tesz másodperczenként. Avégre tehát, hogy ezen gyorsaságot nyerjék, oly erővel kellene a hold vulcánaiól kilöketniök, hogy az első mperczbeli végygorsaságuk 100—120 ezer lábat tegyen.

De továbbá egy oly test, mely ily rendkívüli gyorsasággal löknek el a holdról, csak a legtrikább esetekben érne a földre, mintán a föld és hold nincsenek mintegy mozdulatlan rúddal egymáshoz kapcsolva, hanem folyvást változtatják egymás iránti helyzetüket. Ennélfogva azon tárgy, mely a holdról egyenesen a föld felé tartó irányban dobottat el, a legközelebbi perczben nem haladhat többé azon irányban, mintán a föld ez idő alatt 250 németmfdet tovább haladott nap körüli pályáján. Meglehető sok idő kellett, míg Franciaországban belátták az ellenokokat, melyek oly valószínűtlenné teszik azon felvételt, mintha a meteorok a hold vulcánaiól esnének s mig végre elfogadták, mit Chladin állított, a meteorok csakugyan a végetlen

násium igazgató-tanára nincs többé! Eltemették őt a közös jó barátot, — a tanügy — a komoly munká egyik fáradhatatlan emberét. Róla kívánok rövid szavakban megemlékezni, avatottabb tollra bízván a boldogult életrajzának s működésének bővebb leírását, mely kellő időben és helyen — hiszem — nem is fog elmaradni.

Marosi Gergely már kora ifjúságában magára vonta felsőbbjeinek figyelmét. Az algyemiasiumot Kolozsvárra ment, hol iskoláit bevégezve, a görög nyelv tanításával bízott meg. A hozzá kötött tevékenységnek teljesen megeléjvén, külföldre küldötték, hol, — különösen a göttingai és berlini egyetemeken — idejét komoly munka, ismereteinek gyarapítására szentelte. A szép készséggel ifjú hazájába térve, szülőföldére, a székellyföldre vágyott, melybe élte végéig oly rendkívüli ragaszkodást mutatott. A unitáriusok sz.-kereszturi gymnasiumában nyert tanári alkalmazást, honnét azonban már három év múlva hasonló minőségben Kolozsvárra vitették. A hivatást, a Nyikó völgye azonban ellenállhatatlanul vonzta erővel vonzótták őt vissza oda, hol bölcsője nőtt, hol első gyermek-játékait játszotta, hova, mi gyakran mondá: „Ha elkellene távoznia, meghalnék bizonyára visszajönné.” Itt született... itt ezen a jón!... Székelly volt test és lélekben! 1866-ban imét Sz.-Kereszturra helyeztette át magát, hol azelőtt igazgató-tanár 8 évig, egész haláláig működött helyének pontos, lelkiismeretes betöltése, a gymnasium anyagi és szellemi felvirágztatására használtva felmunkásságát s szép tehetségeit. Főleg az munkásságának köszönhető a többek között, hogy gymnasium épülete 9 teremmel nagyobbított, újra rendeztetett, stb. stb. S hogy az itt fölmerült költségek fedezhetők legyenek: a gyenge testű, — erjében már-már megörözt férfiú — mint azt sirhanjai felett elmondani hallók, betegen, gyalog járta a többször a vidéket, felkeresvén s adakozásra szólítván fel az áldozni kész ember-barátokat. De az igazgatósággal járó sok oldalu teendők nem elégték ki az ő folyton tettere vágyó lelkét. Minden szabad óráját kedvezve tárgyának, az összehasonlító nyelvészetnek tanulmányozására fordítá. Egész rajongással dolgozott e téren, melyre — anyanyelvünkét illetőleg — mint született magyar s finom érzékű bíró, valóban bivatott férfiú volt. Kedvencz témájá meg barátságos összejöveteleink alkalmával is előtérbe tért, kérdőszökdve s feljegyezve minden, a nálunk arra méltónak hallott. Egész éjeket töltött kedvezve tárgyával foglalkozva, írásztala mellett valószínű, hogy e tulfeszített munka sietteté napjait. Midőn egy alkalommal — gyenge testű tára utalva — a tulhajtott munkától való óvakodásra intettem volna, röviden ezt felelé: „Sietnem mert félek, hogy be nem végezhetem.” Sejtelve, tudom, teljesült s műve bevégeztelenül maradt. Akadna valaki, ki az elejtett fonalat feyenné s ávább gombolyítaná!

Marosi Gergely helyi társadalmi életünkben kitűnő helyet foglalt el. Összejöveteleink alkalmával kedélyes, alkalmazkodni tudó társalgása, szikrázó pattogó élezi, találó megjegyzései, anekdotái állított lelke volt a társaságnak. Az ő körét mindeki szerette s meg nem unta senki.

A múlt tavasszal Marosi szemlélatomást hajló a sir felé. Tette egészen megtört, összeroskadt; a te aggdára pillantottunk reá, kérdve magunkba meddig bírja ez a roskatag test ezt a nagy lelke. A nyár folytán azonban Marosi mintha meggyógyult volna. Örömmel hallottam néhányszor őt megát is egész ségével dicsekedni. Annál meglepőbb leverebb volt mindnyájunkra nézve f. hó 5-ke reggelén a hír: Marosi Gergely meghalt!... sem sem akarta hinni. Hisz előtte való nap még beszélgettünk vele! A hír azonban szomorúan való volt. Mintha még a barangok is szomorubban szólottak

universumból erednek, tenát valóban cosmicus származásúak.

Jelenben senkinek sem jut eszébe többé kétségbe vonni ez állítást s általában minden, ki a világ egyetem távoli hírnökeinek tartja földünkön meteorokat, melyek habár némák is, de a vegyes műhelyében hangosan beszélnek a vegybontás alkalmával a nagy cosmostávoli régióiról, melyekbe semmi földlakók, sem földünk soha sem juthat s szemmel láthatólag bizonyítják azon nagy fontosság igazságot, hogy az összes világtesteket a kötő parányok mind ugyanazok mint földünkön.

Nagyon különböző azon magosság, mely a tüzes meteorok feltűnnek s 10—20 geogr. m között változik, közép számítással 15 mfdre vehetjük föl. Épen ily különböző mozgásuk gyorsasága, mely általában másfél oly nagyak vehetnek, mint földünk nap körüli pályáján, tehát másodperczenként 6 geogr. mfd; azonban az észlelés számítás nagyon sok eltérést mutat föl arra nézve maximum és minimum között, úgy, hogy ném meteorok csak 3 1/2, míg mások 23 3/4 geogr. mfd gyorsasággal haladnak pályájukon másodperczenként.

(Folytatás következik.)

NAPI HIREK.

Kolozsvár, október 16. 1874.

volna! Nem tudunk megbarátkozni a gondolattal, hogy 8 órára eltávozott közülünk. Marosai reggeli 7 órákor még künn járt, ekkor hirtelen megfogta őt régi baja, a vér megeredt melléből... 41 évet ért; házasságban töltött 11 évet, 16 évig volt tanár. Ötvegyet és kisdéd leánykát hagyott maga után. Temetése folyó hó 7-én d. u. 3 órákor ment végbe. Kartársai és növendékei, a helybeli tanító képezde tanári kara és növendékei, a helyi és vidéki intelligencia, s nagy néptömeg képezte a szomorúan ünnepélyes menetet, s kísérté gyászlobogókkal sirjához a boldogultat nagy név előde s egykori tanára: Koronka sirja mellé. A háznál a tanító képezde ének-karának gyász dala után Gombos Sámuel unitárius lelkész mondott feleletet. Ezen emelkedett hangon elmondott keneteljes, költői képekben, s a történelem és bibliából vett találó hasonlatokban gazdag ima-könyveket csalt mindnyájunk szemébe. — Együtt éreztünk s imádkoztunk az imádkozóval. — A közös jó barát, a közügy érdemeiben gazdag halottjának ravatalánál, ez nem is történeteket egybeként, ... A sirnál Sándor János az elhunynak kartársa mondott emlékbeszédet. A boldogult élete tág mezőt tárt fel a szónok előtt; s ő e mezőn finom érzéssel válogatva össze a részleteket, oly képet mutat be Marosinak, mely az elhunytat még feledhetetlenebbé teszi előttünk. Obajtanó, hogy mindkét munka, mint a boldogulthoz méltó emlék, átadassék a nyilvánosságnak. Legyen az elhunynak nyughelye csendes, álma zavartalan, emléke örök s könnyű a sirhantja felette! ...

Hetyei Gábor,
képezdei tanár.

TANÜGY.

A sz.-udvarhelyi ev. ref. collegiumnak az 1873/4-ik iskolai évről szóló értesítőjét tévedés következtében csak most vettük. E collegiumnál a beküldött értesítő szerint, 5 rendes s 1 segédtanár, 2 állandó szaktanító s 8 köztanító volt alkalmazva. Ezekon kívül a rajzot, szépirost, műéneket és zenét 5-on tanították. A tanulók létszáma következő: a bölcsészeti tanfolyamon 40, a közép-tanodában 156, az elemi tanodában 125, összesen tehát 321. Összehasonlítva e létszámot a múlt évhez, az az: az 1872/3-ik tanévhez, szaporodás 6. E számból 315 magyar; 1 német, 4 román s 1 izraelita. Vallás szerint: 303 ev. ref.; 9 rom. cath.; 2 g. keleti; 1 mózes vallású. Érdem sorozat tekintetében: 86 kitűnő, 62 jeles, 97 elsőrendű, 28 másodrendű, vizsgálatlan s osztályzatlan maradt: 20. Érettségi vizsgálatra előállott 18, kik mindnyájan éretteknnek nyilvánítottak. Jutalmakra kiosztott 1981 ft 95 kr; ösztöndíjt kapott 52, melynek összege 1288 ft; segély 20-nak adatott pénzben 417 ft, gabonában 1-nek 24 véka. Cipő pénzét kapott 50, összesen 175 ftot. A Jettim alapítvány Budapesten székelt igazgatósága három ifjat segélyezett, kettőt 60-60, egyet 50 ftal. Tandíjmentes tanuló volt 55, lakdíjmentes 47.

Az 1873/4-ik iskolai év a cholera miatt 1873 szeptember helyét csak október elsején nyílt meg, s 1874 jún. 30-án zárattott be. Halottja volt az iskolának négy. Az iskolai év nem hozott semmi alapítványt, sőt még apadtott régi tőkéje 5000 ftal, az udvarhelyi egyházmegye papi és tanítói testülete által az ötvenes években tett alapítvány megszüntével.

Az önképzőkör, énekes- és zenekar dícséretes eredményt tanúsított. Ez évben ez intézet kebelében összesen 70 szolgatánuló tanult.

A legatio összesen 1500 ft jövedelmet hozott. A magántanulók száma 18, a magántanítványoké pedig mintegy 120 volt. Az iskolai könyvtár köz-könyvtári része mintegy 22, kis-könyvtári rész 57 s a Gyulai könyvtári rész 1 drbál szaporodott. Az ifjúsági könyvtár áll 999 kötetből. A természetrajzi gyűjtemény 51 drb ásványnyal gyarapodott. A tanári kör 9 nevelésügyi lapot jaratott.

Az előjáróság a könyvtár helyiségét még két szobával bővítette s a különböző gyűjteményeket elkülönítette, külön helyiséget kapván a természettani szertár és ismét külön a természetrajzi és vegytani gyűjtemény és szertár, ezeken kívül egy egészen különálló kép-, érem- és régiségtári helyiség nyitattott az iskolai épület első emeletén. Őt szobában új padlat és új ajtó készítettett s a múlt évben szerzett, bekerített, őrházal ellátott collégiumkert az iskolai év végéig az ifjúság használatára bocsátott. A rajz és szépirost tanítás érdekében egy tanítói állomás rendszeresített. Az iskola pénzügyének kedvezőtlen helyzetében is, az előjáróság a megkezdett irányban dícséretesen haladt előre s a tanári kar a vidéken dühöngött cholera typhuséshimlő dacára 9 hónap alatt szép eredményt tanúsítólág végezte el a tízhónapi munkát Vajha felmutatott szép eregmény után jövőre az az állhatnánk elő, hogy az eddigelé nélkülözött tornatanítás is megkezdődött.

Az értesítő végén közölt előjárósági védekezés sajnos tanúságát szolgáltatja, hogy nálunk még a köznevelődési intézetek sem biztosak az iránt, hogy külről és plane egy rokon intézet egyik tanára részéről méltatlan megtámadtatást nem szenvednek,

Vajha ez irányban jövőre javulást jelezhet-nénk.

József főherczeg Csik-Szeredában. József főherczeg utazása a székiyföldön, e derék népben a legnagyobb örömet kelti mindenütt. A „Ref“ csik-szeredai levelezője a főherczegnek oda érkezéséről a következőket írja: József főherczeg f. hó 7-én délután 4 órákor érkezett meg Csik-Szeredába Udvarhely felől. A város nyugoti bejáratánál nagyszemű diadalkapu volt emelve. Csikszék és Csik-Szereda városnak mindenféle rangu hivatalnokai és előjárói a megyei alispán és a városi polgármester vezetése alatt, ugyancsak az egész papság és honvéd tisztikar a főherczegnek egész a közel fekvő nagy erdő aljágáig elébe ment. A tisztelgők itt várták a főherczeg, ki kíséretével délután 4 órákor csakugyan meg is érkezett. A főherczeg a tisztelgők részéről leküldött éljenzéssel fogadtatott és azokkal rendre beszédebe ereszkedett. A városba érkezve mindenütt lelkes ovációkkal fogadtatott. Az ablakok tömve voltak bájos hölgyekkel, kik kendőjüket lobogtatták a főherczeg felé, míg az utca a harsogó éljenektől visszhangzott. Egy óra múlva a főherczeg a honvédtiszteket figyelte meg, maga a honvédség már el volt bocsátva. Ezután a főherczeg a városban egy kis sétát tett s annak nevezetesebb pontjait élénk figyelemmel tekintette meg. A főherczeg a fogadtatás által ép úgy mint a vidék nagyszerűsége által rendkívül el van ragadtatva, a mit bizonyítanak a főherczegnek eme szavai, melyeket a körülötte levőknek mondott: „Jóllehet többször nem jártam a belső székiyföldre, mit nekem hibául fölírni nem lehet, mivel többször akartam ugyan meglátogatni, de a közbejött körülmények annak végbevitelét megakadályozták, — de most erős akarat győzött az akadályokon és megláthattam a regényes székiyföldet, a melynek szépségeit bámulom és honszerető polgárai közt örülök. Este az egész város fényesen ki volt világítva s a főherczeg tisztelére nagyszemű tűzijátékok rendezettek. Az egész város úgy mint a környék lakói elreptek az utcákat, lelkesülten éljenzéven mindenütt a főherczeg. Azonban mint tudósítónk fájdalommal említi, nem sokáig élvezhette aszké és a város az ily nagy vendég ottmaradása által támasztott örömet, mivel a főherczeg már 8-án reggel az alispán kíséretében meglátogatta a gymesi szorost. A főherczeg Gymesben csak pár óráig időzött, melyet arra használt föl, hogy a Moldva és Csikszék határán levő vármót, valamint a szoros nagyszerűségeit és a vidék szépségeit megtekintse és bámulja. A főherczeg Gymesből ismét Csikszeredába tért, hova késő este érkezett s dacára késői érkezésének, 9-én korán reggel már Kézdivásárhelyre távozott, a csikszeredaiki nagy sajnálkozására.

Bartal György, földmívelés, ipar és kereskedelemügyi miniszter, a ma délutáni vonattal érkezik városunkba, a kolozsmonostori gazdasági tanintézet megzemlélésére s más iparügyi kérvények személyes tanulmányozására. Az indóháznál a tanács, az ipar-kamara, a monostori gazdasági tanintézet sat. fogadják a minisztert, ki holnap reggel kocsin utazandó tovább Dézs-vidékére.

Egyetemünk bölcsészeti karával kapcsolatban álló tanárképezdénk ez idén is tön egy lépést kiegészítetése felé, kitűnő tanári kara két új erővel szaporitattván. Ezek dr. Réthy Mór, a mathematicai physika és Terner Adolf, a földrajz ujan kinevezett tanárai, kik a tanár-képezdei tanárságra már megkapták a minisztertől kinevezetéseket s működésüket még e félévben megkezdik.

Szász Gerő, kolozsvári esperes tart egyházi beszédet a „Magyarországi prot. egyet“-nek e hó 25-én tartandó közgyűlése alkalmával, a reformátusok budapesti székatéri templomában. A folyó ügyek tárgyalásán kívül két felolvasás is lesz, mely felolvasások egyszersmind nyilvános vitatkozások s esetleg határozatok tárgyát fogják képezni. A felolvasók dr. Kovács Ödön és Szász Károly. Az erdélyi részek tehát ugyancsak kitesznek magukért: A hivatalos meghívó így hangzik: A múlt évben a körülmények lehetetlenné tették egyetünknek nézve a kitűzött harmadik közgyűlés megtartását, — azért azt most újból összehívjuk Budapestre, a folyó évi október hó 25-ik és 26-ik napjaira. Október 24-én d. e. 9 órákor a központi választmány tartja előkészítő tanácskozását, legfőbb tárgya a biblia fordítás ügye levén, d. u. 3 órákor az irodalmi és humanistikus célú bizottságok tartanak gyűlést. Maga a közgyűlés pedig október 25-én d. e. 10 órákor nyilvános isteni tisztelettel kezdődik a reformátusok székatéri templomában, midőn Szász Gerő kolozsvári esperes tart egyházi beszédet. Isteni tisztelet után a gyűlés tagjai a tanácsterembe vonulnak, s az elnöki megayítás után megkezdődik a tanácskozás. Mint rendes folyó ügyek tanácskozás alá jönek: a titkári jelentés az egyletnek és főkegyletnek két évi működéséről; a már felkarolt missiói állomások újabb segélyezése; az irodalmi és humanistikus célú bizottságok jelentése, valamint a főkegyletek és egyesek által netalán teendő indítványok és a pénztári kimutatás a lefolyt három évről. Végül az alapszabályok 13-ik pontja értelmében a gyűlés feladata lesz az egyleti választmány székhelyének a következő három évre meghatározása, az elnöknek és 30 tagu választmánynak egy évre, s a titkárnak és pénztárnoknak három évre megválasztása. Az egy-

bázat közvetlenül érdeklő napi kérdések hosszú sorában fő helyet foglal a vallási és erkölcsi élet-, valamint a vallás- és erkölcs-tudomány egymáshoz való viszonyának megoldása. E tárgyról felolvasást tart dr. Kovács Ödön. Nem kerülhetett el figyelmünket, hogy Európának mindenik felekezetenél, s hazai prot. egyházunkban is az újabb időben jelentékenyen megfogyatkozott a papnövendékek száma, s talán a minősége is; sőt hazánk egyes vidékein már a paphiány is beállott. Hogy mily veszedelem rejlik a vallás és egyház ügyére nézve abban, ha kebelében az alkalmas igehirdetők száma megfogyatkozik: nem szükség bővebben kifejtenünk. A magyar protestantizmusra nézve a sürgős napikérdések sorába lépett e baj okainak kutatása és eltávolítása. Nem lehetetlen, hogy az okok némelyike társulati nton is, vagy talán csak ily uton megszüntethető, s e ponton szép tér nyílnak különböző egyházi célú társulatok munkássága előtt. E tárgyról felolvasást tart Szász Károly. Mindkét felolvasás egyszersmind nyilvános vitatkozás s esetleg határozatok tárgyát fogja képezni. E tárgyak felosztának a közgyűlés két napja, okt. 25. és 26-ikára, később közléteendő sorozatban. A gyűlések helyisége a pesti ref. főiskola tanácsterme lesz. Kelt Budapestben, 1874. szept. 16-án. Eördős Lajos, alelnök. Kovács Albert, titkár.

Az „egyetemi kör“ f. hó 18-án d. e. 10 órákor saját helyiségében ez évi első rendes közgyűlést tartja. Tárgyai: 1. A választmány jelentése a kör mult tanévi működéséről. 2. A választmány javaslata az alapszabályok módosítása iránt. 3. A mult évi választmány leköszönése. 4. Az új választmány a soron levő bölcsészeti kerből elnök, karra való tekintet nélkül, két alelnök, főtitkár, altitkár, főjegyző, aljegyző, pénztárnok, könyvtárnok. két ellenőr és a jogi karból 4, és a többi karokból egyenként 2—2 választmányi tag megválasztása. 5. A becsület bíróság 7 rendes és 2 póttagjának megválasztása. Tisztelettel kérem az „egyetemi kör“ beiratkozott tagjait, hogy a gyűlésen minél számosabban megjelenjen sziveskedjenek, valamint az egyetem összes polgárait, hogy olvasó és önképző körünknek mely az egyetemi ifjúság lelkesedése közt alapult meg és meleg részvét mellett áll fenn, tömeges beiratkozásaiskal jövőre is támogatni sziveskedjenek. Kolozsvárt, 1874 oct. 15. Békésy Károly, elnök.

Deák Ferencz városligeti nyári lakásából, melyben az idén csak rövid időt töltött, beköltözött új lakásába, az egyetem-téri gróf Hadek-féle házba. Az öreg ur, kinek egészségi állapota tetemesen javult, már régen, igen régen nem cserélt lakást, s tudvalevőleg csak tisztelői, barátai kérélmére, s orvosának határozott kívánságára váltotta föl az „angol királynő“ szállodában elfoglalt szerény domieziümát a volt gróf Batthyány László-féle fényes lakosztállyal, mely az említett ház egész első emeletét foglalja el, s több mint tíz pompásan burtozott szobából áll. — Vajha a nagy bazaar ez új falak közt megtalálna azon nyugalmat és visszanyerné amaz erejét, mely képesítette, hogy hazánk közügyeibe ismét régi tevékenységével és áldásdus működésével befolyjon.

Pulszky Ferencz emlékiratain szorgalmasan dolgozik, s már az 1834-ik évig hatolt előre. Az első kötet valószínűleg februárban fog kész lenni, s szerzője azt azonnal sajtó alá adja nem pedig 1900-ban, mint a „Fővárosi Lapok“ állította. Sok viszontagságon keresztül ment hazánkfiának ezen emlékjegyzetei az ő szelleműs modorában s pikans megjegyzéseivel kétségkívül kedvelt olvasmányt fognak képezni. Miat halljuk, szerző feljegyzései csak az 1867-ik évig fognak terjedni, miután ezentel „sok élő s nevezetes egyént kellene compromittálnia.“ Öszintén óhajtuk, hogy Pulszky ezen érdekes művének befejezése után archaeologiai s képzőművészeti tanulmányainak összegyűjtése s lehetőleg rendszeres kiegészítése által igyekeznék irodalmunk ezen szegény ágát egy tartalmas gyűjteménnyel gazdagítani.

Az orsz. m. daláregyesület Kolozsvárt megválasztott közp. ug. választmányának Királyi Pál elnöklete alati folyó hó 25-én fogja első vál. gyűlését tartani, melyre a megválasztott vidéki vál. tagok is meghívotnak.

A kolozs-kalotai ref. egyházmegye közgyűlése nov. 11-ére; a köz- és házassági törvény-székek nov. 12-ére B. Hunyadra hivattak össze.

Jókai a külföldön. Dr. Schmidt Julian a sz.-pétervári német lapban hosszabb cikket irt Jókainak — épen most német fordításban megjelent — „Köszív ember fia“ s „Eppur si muove“ című regényeiről. E cikket folytán már két orosz kiadó ajánlkozott Jókai regényeinek orosz nyelven leendő kiadására. A „Spensersche Zeitung“ legközelebb Bauer Brunótól hozott hosszabb cikket: „Walter Scott, Scalfield und Jókai“, ez valamint a „Schlesische Zeitung“ idei 233, 234 és 235. számában „Genrebild aus der Urwelt“ címmel mutatókat közöl a „Fekete Gyémántokból.“

A magyar tisztviselők országos egyesülete Balázs Sándor „Posta és távirai közöny“ című lapját sajátjává vállalván, ezen lap f. hó 18-kától kezdve „Magyar Tisztviselő“ cím alatt az egyesület hivatalos közlönye gyanánt fog megjelenni. Előfizetési ára egy évre 6 ft, félévre 3 ft, negyedévre 1 ft 50 kr.

A háromszéki honvédemléket vasárnap leplezték le Seps-Szent-Györgyön. Az emléksobrot Gerendai készítette, szürke porosz-gránitból 18 láb magas, alant két oroszállal karrarai márványból. A feliratok következők: „Az 1848/9-iki szabadságharcban Háromszéken és Háromszékéről elvérzett honvédek emléke. — Ok a szabadságot s a hazáért küzdve esének. — Addig él örök emlékü, míg él a magyar, él a szabadság. — A népjog és önálló bara vértanuinak emel ezen szobrot emlékül a hálás utókor.“ — A szobor 2664 ftba s a leszállítás, föllállítás és rácszat mintegy 1000 forintba került.

Huzly Károly, debreczeni kath. prépost, ki most üli papságának 50 éves jubileumát, a debreczeni szegények közt jelentékeny összeget osztott ki s Révész Bálint snperintendensnek is 100 ftot adott át, a ref. kórházban levő szegények segélyezésére. Huzly, ki jubileumára a Lipóttrend lovagkeresztjét is megkapta, szeretve tisztelt férfit Debreczenben s valláskülönbőség nélkül nagyrabecsüli mindenki. A jubileumi misét e hó 15-én N.-Váradon tartotta meg, mintán ott szentelték föl.

Dr. Corvianu Gyula ügyvéd e hó 18-án tartja esküvőjét Popu Carolina k. a.-l, Kolozsme-gyében bekelezett Marotlaka községében.

A hétfalusiak elszakadási ügyében kiküldött Szász Károly kormánybiztos a napokban tért vissza a helyszínéről. Emittettük, hogy a hétfalusi magyarok már lépéseket tettek, hogy legalább egyházi elszakadhasanak a szász lutheranusoktól. A tiszai kerülethez akarnak csatlakozni. E részben már át is adták Zsendényinek kérvényüket, hogy ezt az országgyűlésnek benyújtsa. A „Hon“ szerint Szász Károly a prot. egyházak autonómiájának tekintetéből szükségesnek tartja, hogy a hétfalusiak előbb okvetlen kísérték meg e szándékuk keresztül vitelét szebeni főegyházi hatóságuk előtt. És ha ott nem sikerül, csak akkor tegyenek lépéseket más téren.

Szathmáry Laczkócsyné — mint irtuk volt — e hó 26-kán üli jubileumát. A budapesti nemes szívű hölgyek körében azon gondolat támadt, hogy ez örömmünep nemcsak a tapsoló közönségre, hanem az innoptóre magára is örömsap legyen, ki évek óta a legsanyarubb nélkülözések rabja. Ha kinos terbőnek egy részét gyöngéd kezek leveszik sujtott válláról, bizonyára az életerő és életkedv új forrásait nyitják meg számára. Midőn örömmel köszöntjük e szép szándékot, felhívjuk a nő pártoló közönséget a nemes részvételre, készséggel felajánlva lapunkat a közvetítésre. Kolozsvár színház látogató közönsége nem egyszer vett részt ama nemes élvezetben, melyeket e kitűnő művésznőnk páratlan alakításával szerezni képes, s így bizton számítunk rá, hogy az most a szükségben szenvedőről sem feledkezik meg. Szerkesztőségünk a gyűjtést egy arannyal nyitja meg.

A bukaresti consul br. Calice, ki közelebből tartotta Edinburghban esküvőjét, nejével e hó 9-én Bécsbe érkezett, innen Gürzbe megy látogatásra s azután visszatér székhelyére Bukarestbe.

Konstantinápolyból e hó 12-ről jelentik, hogy a hajdani nagyvezér Mehemed Rusdi Schirvanizade hajdasi helytartó, Taifében, Mekka mellett meghalt.

Kullmann, Bismarck ellen intézett gyilkossági kísérletének ügye a jövő héten kerül vég-tárgyalás alá Würzburgban.

Hullaégetés. Drezdából e hó 9-én, mint az „Augsb. Allg. Ztg.“ nak távirják, ünnepélyes módon végezték az első hullaégetést. Egy ott lakott angol nő halt meg és végrendeletében meghagyta, hogy Siemens gyáros azon telkén, hol nem rég az elégetési próbákat tartották, holttestemét adják át a lángoknak. Ez meg is történt.

Szerkesztői posta.

Beder Károly és K. Butyka Lajos uraknak. A válasz és viszonzás immár lefolyván: ilyenmő közlemények már csak a nyilttérben jelenhetnek meg, — a mire nézve a kiadó-hivatal megtalálendő. Az előfizetési pénzt átadtuk a kiadónak. ki a lapot, a kitűzött feltétel netalán bekövetkeztéig csak a mai számon kezdve indítja meg.

KÖZGAZDASÁG.

A beszterezeti piac árai october hó 13-én 1874. Alsó-Auszt. mérő. Tisztabuzza 4 ft. 60 kr. Roza 3 ft, — kr. Elegybuza 3 ft, 20 krt Zab 1 ft, 30 kr. Széna 1 ft, 60 kr. Alomszalma — ft 95 kr. Zsupszalma 1 ft 50 kr. Egy öl fa 12 ft Marbahu 14 kr.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről

Oct. 15-én 5% Metalliques 69.75 ft. Kamat —. 5% Nemzeti kölcsön 73.80 ft 1860, Kölcsön 107.50 —. Bankrézvény 97.97 Hitelintézeti részvények 241 London 109.90 ft. St. Ezüst 103.85 Cs.kir. arany 524 Napoleondor 8.83 1/2

Urbéri kötvények: Magyarországi 77. —. Temesi 76. Erdélyi 7425. Horvátországi 7975

Felelős szerkesztő: Szász Béla

